ББК 47.11 (4 УКР)
УДК 005(477):639. «18/19»

Проців О.Р.

Правове регулювання та правозастосування виробництва, торгівлі, транспортування та набуття у власність мисливської зброї у Галичині середини XIX – початку XX ст.

Анотація

У праці розглядається правове регулювання виробництва, торгівлі та набуття власності на мисливські види зброї. Проаналізовано законодавство, що врегульовувало механізми виробництва зброї у Галичині як у мирний, так і у воєнний період. Виявлено суттєві відмінності у правових підходах у галузі мисливської зброї у мирний та воєнний час. Проаналізовано законодавство, що врегульовувало правила торгівлі мисливською зброєю та амуніцією, її транспортування залізницею й поштою. Встановлено, що велике значення при транспортуванні відводилось техніці безпеки. Описано встановленні міри покарання за недотримання вимог тогочасного законодавства, що регулювали зброярську галузь. Описано нормативно-правові розпорядження Галицького сейму, які в практичній площині внормовували законодавчі вимоги у зброярській сфері. Виявлено особливості правозастосування вимог законодавства у сфері безпечного використання зброї, виробництва та торгівлі нею.

Встановлено роль політичного впливу на правове регулювання зброярської галузі та його практичного правозастосування. Описано підручники, словники та енциклопедії, які висвітлювали правила поводження зі зброєю, техніку безпеки при поводженні із зброєю, методи поведінки із зброєю для влучного пострілу.

Виклад основного матеріалу. Однією з складових галузі мисливського господарства є виробництво, торгівля, способи транспортування та права набуття у власність вогнепальної мисливської зброї. Враховуючи суспільну небезпеку, яку становить власне вогнепальна зброя, до її виробництва та торгівлі завжди спостерігалась особлива увага з боку державної влади. Аналіз

законодавчих документів виявив, що у середині XIX ст. на території Галичини діяв монарший патент імператора Австрії від 4 вересня 1852 року «Про виїзну торгівлю». Цей патент встановлював, що мисливську зброю слід реалізовувати з відповідним штемпелем про походження.[1] Торгівці та виробники зброї повинні були вести спеціальні книги з записами кількості виготовленої та проданої зброї. За порушення передбачався штраф від 10 до 50 золотих, за повторне порушення – 100 золотих, а за третій раз – позбавлення права займатись виробництвом або торгівлею зброєю. Для виготовлення мисливської зброї в органів державної влади необхідно було отримати відповідний дозвіл (концесію). Зокрема, п.10 «Промислового Закону» від 29.12.1859 р. регламентував механізм отримання дозволу: підприємство, яке хотіло отримати дозвіл (концесію) на виготовлення зброї та патронів, мало про це повідомити державну владу і довести професійну придатність працівників, які будуть зайняті у виробництві зброї. Для цього необхідно було представити відповідні свідоцтва про закінчення відповідних шкіл. Також потрібно було підтвердити матеріальне забезпечення майстерні. Детальніше про отримання цього дозволу було прописано у розпорядженні Міністра торгівлі від 17 вересня 1883 року № 151[2]. Розпорядження Міністра крайової оборони Австрійської імперії від 27 липня 1895 року визначало перелік інструментів, який повинен був бути у зброярській воєнній майстерні[3]. Пункт 72 Розпорядження Міністерства торгівлі Австрії визначав, що патентуванню (дозволу на продаж та виготовлення) підлягає вогнепальна зброя, амуніція, прицили[4].

Зброя та набої при неправильній експлуатації є небезпечними для життя людей, тому для безпечного транспортування органи влади встановлювали умови перевезення зброї та набоїв. Так, було заборонено пересилати набої поштою, а право перевезення зброї залізницею мали особи, уповноважені носити зброю на службі, та мисливці. При цьому не дозволялось мати при собі багато набоїв[5]. Правила перевезення вогнепальної зброї знайшли своє відображення у «Підручнику з законодавства у справах лісових, польових, мисливських та рибальських» В. Дзеровіча (1898 р.)[6].

Відповідно до Закону Австрії «Про оборону» від 1 липня 1872 року було визначено окремий правовий статус майстрів зброї під час оголошення війни[7]. Закон про крайову оборону від 24 травня 1883 року визначав правовий статус воєнних зброярів у мирний час. Їм, на відміну від інших військовослужбовців, можна було не перебувати на передовій, а займатись фахом у тилу[8]. Категорично було заборонено переробляти військові карабіни на мисливські, хоча й були зафіксовані такі випадки[9].

За незаконне виготовлення зброї передбачалось покарання у вигляді арешту на 1-14 днів з конфіскацією зброї, а за незаконну торгівлю мисливською зброєю – від 3 днів до одного місяця. За виробництво більшої кількості зброї, ніж це прописано у дозволі, передбачалось покарання – арешт від трьох місяців до одного року. Аналогічне покарання накладали за незаконне виготовлення пороху. Незаконне набуття зброї або набоїв каралось штрафом від 10 до 100 золотих або арештом – від трьох днів до одного місяця. У випадку повторного порушення або обтяжуючих обставин штраф сягав 500 золотих, або арешт до трьох місяці. Крім того, за порушення правил торгівлі та виробництва зброї конфісковували попередньо видані владою дозволи[10].

На думку Миколи Реймана, найбільше зловживали законом при торгівлі мисливською зброєю особи єврейської національності[11]. Член Галицького мисливського товариства від Косівського повіту Людкевич звертав увагу влади, щоб не видавати дозволи на зброю гуцулам, так як вони, випасаючи високо в горах худобу та перебуваючи на полонині упродовж весни та осені, живились м'ясом добутої дичини. Їх не було кому перевіряти, бо вони знаходились за декілька десятків кілометрів від владних кабінетів[12]. Галицьке мисливське товариство звинувачувало владу не лише у бездіяльності в частині контролю за обігом мисливської зброї, але й також у корупційних діях: «є випадки, коли професійних браконьєрів затримують, але не карають, навіть віддають зброю лише тому, що ці браконьєри потрібні владі для вирішення політичних справ»[13]. На засіданні Галицького сейму 15 жовтня 1874 року було ухвалено доручення виконавчій гілці влади та жандармерії – точно виконувати вимоги патенту від 24 жовтня 1854 року щодо використання та носіння мисливської

зброї. Також вказувалось, щоб компетентні органи видавали дозволи на зброю лише тим особам, які мають право полювати[14]. Аналогічної думки дотримувався граф Баваровський, відзначаючи, що для зменшення випадків браконьєрства необхідно заборонити видачу дозволів на мисливську зброю з метою самооборони, так як з цією метою гуцули можуть застосовувати лише ножі або сокири[15]. Галицьке намісництво систематично зобов'язало старост повітів конфісковувати нелегальну зброю і продавати її на аукціонах, а вирученi гроші використовували для потреб суспільства[16].

У статті «Браконьєри», опублікований у часописі Галицького мисливського товариства «Ловець», вказувалось, що видача дозволів на зброю селянам не лише збільшує браконьєрство, але призводить до ще більших трагічних наслідків у побуті: бо якщо при сварці селяни застосовують кулаки, то при видачі дозволів на зброю будуть один одного вбивати[17].

Часто зловживаючи владними повноваженнями, органи влади шляхом маніпуляції законодавством в частині видачі дозволів на зброю намагались відсторони певні соціальні прошарки не лише від полювання, але й від права вести мисливське господарство на власній земельній ділянці. Вказувалось, що багато добрих господарів, отримуючи дозвіл на зброю, занедбували своє господарство і закінчували своє життя у п'янстві та бідності»[18]. Соціальний конфлікт через отримання дозволів на зброю мав продовження у політичні площині. Так, політичне товариство «Народна Рада», яке займало нішу націонал-демократичного спрямування та на чолі якого стояв Олександр Огоновський, у 1885 році по містечках розіслав відповідну петицію. У своїх вимогах воно добивалось надавати більше дозволів на зброю для сільських господарів, виплачувати компенсації зазнаних втрат від диких звірів, а також вимагали відміну діючого Ловецького закону[19]. Однією з багатьох політичних організацій, яка декларувала захист інтересів селян, була Селянська партія. Її керівник Станіслав Поточек (1849–1919 рр.)[20], виступаючи 20 вересня 1907 року у Галицькому сеймі, закликав владу не гальмувати видачу дозволів на зброю селянам, щоб вони могли ефективно боротись з хижаками на власних земельних ділянках.[21] Тема видачі дозволів на зброю сприяла соціальному

напруженню у Другій Речі Посполитій. У промовистій статті «Кабани та політика» відзначалось, що українські радикальні партії у східній Малопольщі проводять агітацію серед селян, щоб ті вимагали від місцевої влади масових дозволів на право володіння зброєю для відстрілу кабанів на своїй території. Ця агітація дала свої плоди, і декілька гмін Дрогобицького повіту звернулись до Станиславівського воєводи з вимогою, щоб селянам видавали дозволи на зброю, але Станиславівський воєвода у видачі відмовив[22].

Слід відмітити, що велика видача дозволів на зброю призводила до частого застосовування збройного опору проти мисливських охоронців[23], які, у свою чергу, мали право відібрати у браконьєра вогнепальну зброю, але протягом 24 годин повинні були здати її в жандармерію[24]. Слід відмітити, що ефективність мисливської охорони була високою. Так, у 1934 році лише в одному повіті Польщі (прирівнюється до сучасного району) було конфісковано 150 одиниць зброї[25]. Для врегулювання обігу мисливської зброї у міжвоєнний період старости повітів були наділені компетенцією вилучати у мисливців зброю на 14-денний період[26].

З метою зменшення обігу нелегальної мисливської зброї Станиславівський воєвода 29 лютого 1936 року опублікував звернення до громади воєводства «Про добровільну здачу зброї». Він нагадував, що право володіння зброєю надається тим особам, які мають дозвіл від старости або військової влади, і запропонував особам, які нелегально тримають зброю, здати її керівникам гмін або міст. Відповідальності за добровільно здану зброю не передбачалось. Після 15 квітня поліції було наказано провести обшуки можливих місць переховування зброї. Особи, які не виконали його розпорядження, мали бути якнайсуворіше покарані.[27]

У середині XIX ст. патент Австрійського монарха від 24 жовтня 1852 року врегульовував механізм права набуття власності на мисливську вогнепальну зброю та права її носіння. Для того, щоб отримати відповідне рішення, претендент повинен був звернутись до органів державної влади на рівні повітів, або до місцевої поліції.[28] При прийнятті позитивного рішення заявнику видавався відповідний дозвіл. Вартість дозволу у 1868 році становила

1 золотий, а у 1880 році зросла до 2 зол[29]. Зокрема, у 1863 році пройшло реформування видачі дозволів на зброю (Waffenpass), при якому мисливцям необхідно було здати дозвіл старого зразка, щоб отримати новий. Ці нововведення викликали незадоволення, так як сплачені кошти за старі посвідчення ніхто не повертав, а за нові необхідно було сплатити додатково державне мито[30]. Дозвіл на зброю потрібно було мати постійно зі зброєю і заборонялось передавати його іншій особі. В окремих випадках при транспортуванні зброю дозволялось передавати своїй прислузі, але для цього їй видавали окремий дозвіл лише на право транспортування. У випадку, якщо при перевірці не буде дозволу, її власник повинен без опору віддати її перевіряючому. Також, як виняток, без відповідно дозволу на зброю її дозволяли мати особам, які відповідно перебувають на службі чи носять форму, і їм надано це право відповідною відомчою інструкцією. Без нагальної необхідності було заборонено носити з собою вогнепальну зброю для самооборони. У переліку осіб, які мали право використовувати зброю під час служби, були уповноважені до охорони лісу та мисливських тварин. Відповідно до п. 53 Австрійського імператорського патенту від 3 грудня 1853 року лісові охоронці мали право носити зброю при виконанні службових обов'язків без відповідного дозволу. Пункт 54 визначав, що службову зброю заборонено використовувати для власних потреб, а виключно за умов загрози життю[31]. Окремо відзначалось, що із службовою зброєю заборонено полювати[32]. Виняток становили особи які носять національний костюм країн Австрійської імперії, а зброя є його частиною. Практично аналогічні норми зберeглись у Галичині на початку XX ст., де мисливський закон дозволяв мисливським охоронцям носити та використовувати зброю без відповідного дозволу[33].

З початком суспільних конфліктів, воєн загострюється питання обігу зброї, яка використовується при полюванні. Воєнні дії накладають обмеження на проведення полювань, негативно впливають на популяцію мисливських видів тварин, роботу мисливських товариств. У вирішенні цього питання зростає регулююча роль органів державної влади на окупованих територіях. На території Галичини функції державного управління під час Першої Світової

війни перейняла на себе воєнна адміністрація. Практичну реалізацію державної влади у Галичині у 1915 році здійснював головний комендант польової армії, архикнязь Фридрик, який діяв відповідно до повноважень, делегованих йому цивільною владою Австро-Угорщини.

Для врегулювання обігу вогнепальної зброї під час Першої Світової війни, яку в тому числі використовували для проведення полювання, були призупинені дії законів, що врегульовували порядок обігу зброї та порядок проведення полювання на території Галичини у передвоєнний час. Так, 29.11.1915 року видано Розпорядження командуючого армією «Про видачу дозволів на носіння зброї». Воно діяло на території Галичини, яка знаходилась під юрисдикцією Австро-Угорської армії. Пунктом 1 було затверджено зразок (бланк) дозволу на зброю.

На відміну від цивільного закону Галичини, коли дозвіл на зброю видавали цивільні органи державної виконавчої влади (старости), відповідно до розпорядження ця функція перейшла до окружної воєнної комендатури. Особливістю було й те, що головним показником, за яким ухвалювали рішення про видачу дозволу на зброю, була благонадійність, а комендатурі надавали право без пояснень у будь-який час відібрати виданий дозвіл. Як і у попередньому законодавстві передбачалось, що у бланк дозволу на зброю повинна бути вклеєна фотографія. Більше того, передбачалось, що власник дозволу повинен підписатись на вклеєній на дозволі фотографії, а комендант затвердити підпис печаткою. Посвідчення на зброю було дійсне лише на один вид зброї. На відміну від дозволів на зброю, дія яких поширювалась на всю територію держави, відповідно до цього розпорядження зона дії дозволу поширювалась лише на певну територію, визначену у дозволі. Також воєнний комендант мав повноваження видавати дозволи на зброю лише на один рік. Повноваження видачі дозволів на довший термін мав виключно генерал-губернатор. Передбачалось, що при носінні зброї особа повинна мати дозвіл на зброю, а порушники цього розпорядження підлягали штрафу у 1000 крон або ув’язненню на термін до трьох місяців. Розпорядження набирало дію після його оголошення. Слід відмітити, що дозволи на право носіння та зберігання зброї

видавала й окупаційна влада на території Української держави. Посвідчення заповнювали двома мовами – українською та німецькою.

У міжвоєнний період дозвіл на зброю давав можливість оренди права полювання. Так, Мисливський закон Другої Речі Посполитої від 3 грудня 1927 року визначав, що власники або орендарі права полювання зобов'язані мати дозвіл на зброю[34]. Більше того, особа, яка не відповідала вимогам щодо отримання дозволу на володіння зброєю, не мала права отримати посвідчення мисливця, яким надавалось право полювання[35], [36].

Передбачалось покарання за недотримання вимог використання мисливської вогнепальної зброї без відповідного дозволу. У 1863 році за носіння зброї без дозволу (Waffenpass) передбачалось покарання 100 гульденів або 14 днів арешту[37]. В подальшому при відсутності у мисливця дозволу на зброю передбачався штраф від 5 до 15 золотих або арешт від 1 до трьох днів та конфіскація зброї. У випадку, коли мисливець довів, що забув дозвіл вдома, то тоді зброю повертали, а штраф зменшувався до 1-5 золотих. Передбачалась конфіскація зброї в осіб, які вчинили кримінальні злочини, навіть у випадку, коли зброя не використовувалась. В окремих випадках конфіскацію зброї можна було замінити на штраф, а саме: коли порушник доведе, що зброя необхідна для власної оборони. Тоді зброю оцінювали, і порушник повинен сам її викупити. Якщо конфіскована зброя за своїм технічним станом не могла бути проданою або застосовуватись у військових цілях, її необхідно було здати на переплавлення. Кошти від штрафів за недотримання порядку носіння зброї йшли у бюджет убогих у тій місцевості, де було здійснено порушення[38]. Ця норма збереглась у Галичині до 1939 р.[39].

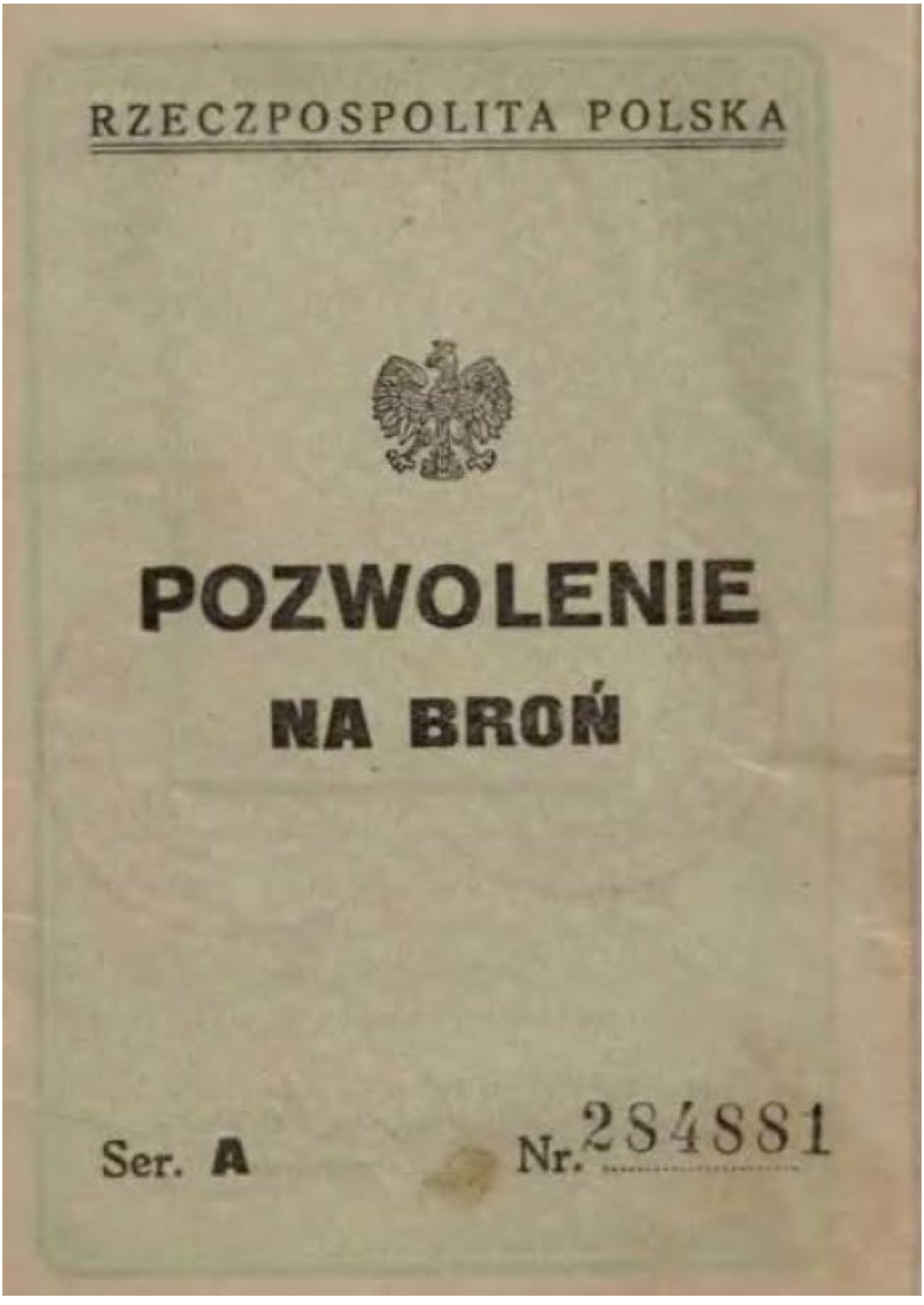
Karta na broń.

W imieniu Jego C. K. Apostolskiéj Mości.
Władza powiatowa
udziela niniéjszém
zamieszkałemu w
pozwolenie noszenia broni
na przeciąg czasu

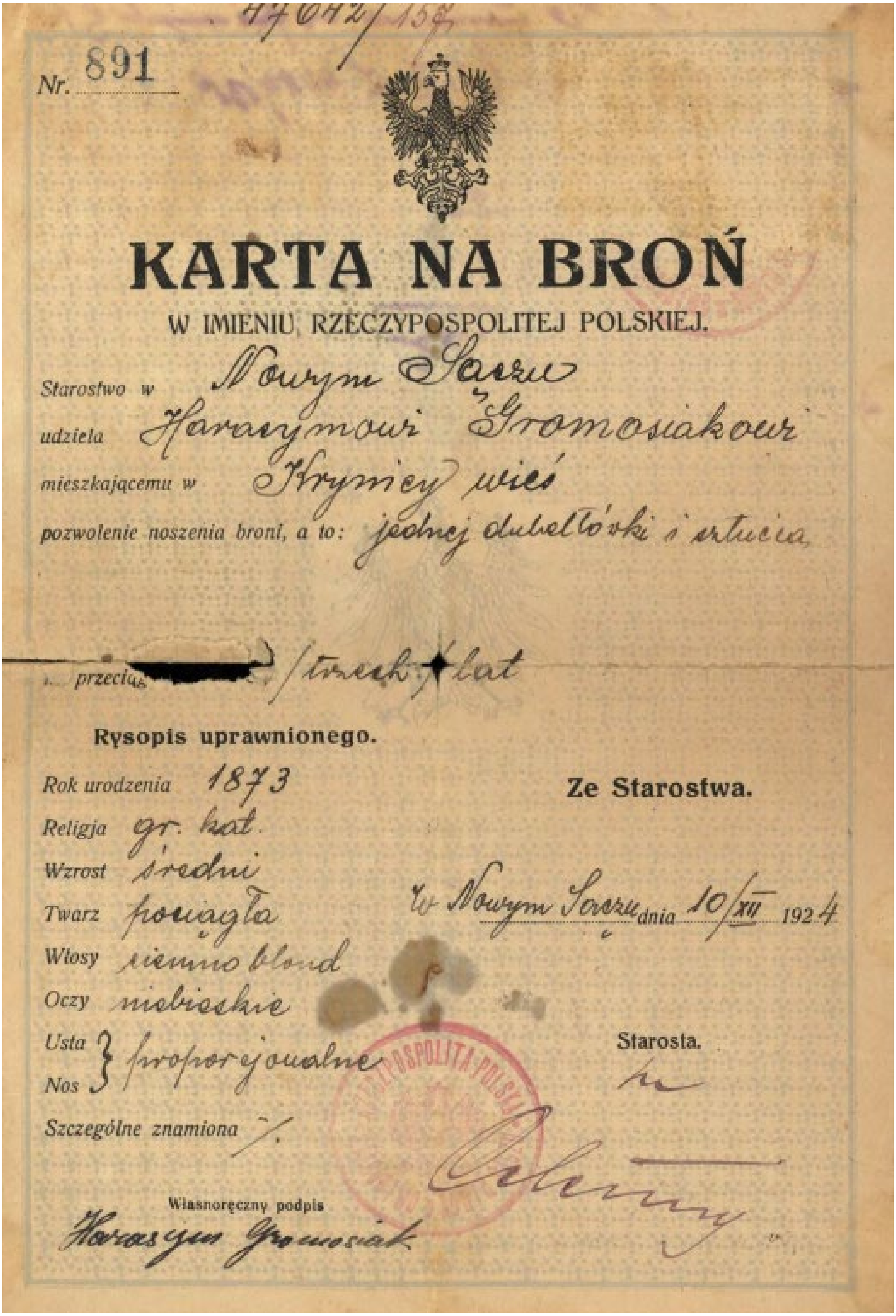
Data

Podpis Naczelnika powiatu.

У дозволі на зброю було вказано, що староста повіту діяв від імені його імператорської високості. У бланку дозволу на зброю містились такі дані: назва повіту, ім’я та прізвище особи, що отримала дозвіл, її місце проживання, термін дії дозволу, підпис керівника повіту[40]

Титульна сторінка дозволу на зброю, який видавали у 30-тих роках XIX ст. у Другій Речі Посполитій.

47042/157

Nr. 891

KARTA NA BROŃ

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ.

Starostwo w Nowym Sączu

udziela Harasymowi Gromosiakowi

mieszkającemu w Krynicy wieś

pozwolenie noszenia broni, a to: jednej dubeltówki i sztucca

przecią[redacted] (trzech) lat

Rysopis uprawnionego.

Rok urodzenia 1873

Religja gr. kat.

Wzrost średni

Twarz pociągła

Włosy ciemno blond

Oczy niebieskie

Usta } proporcjonalne

Nos }

Szczególne znamiona —/.

Własnoręczny podpis

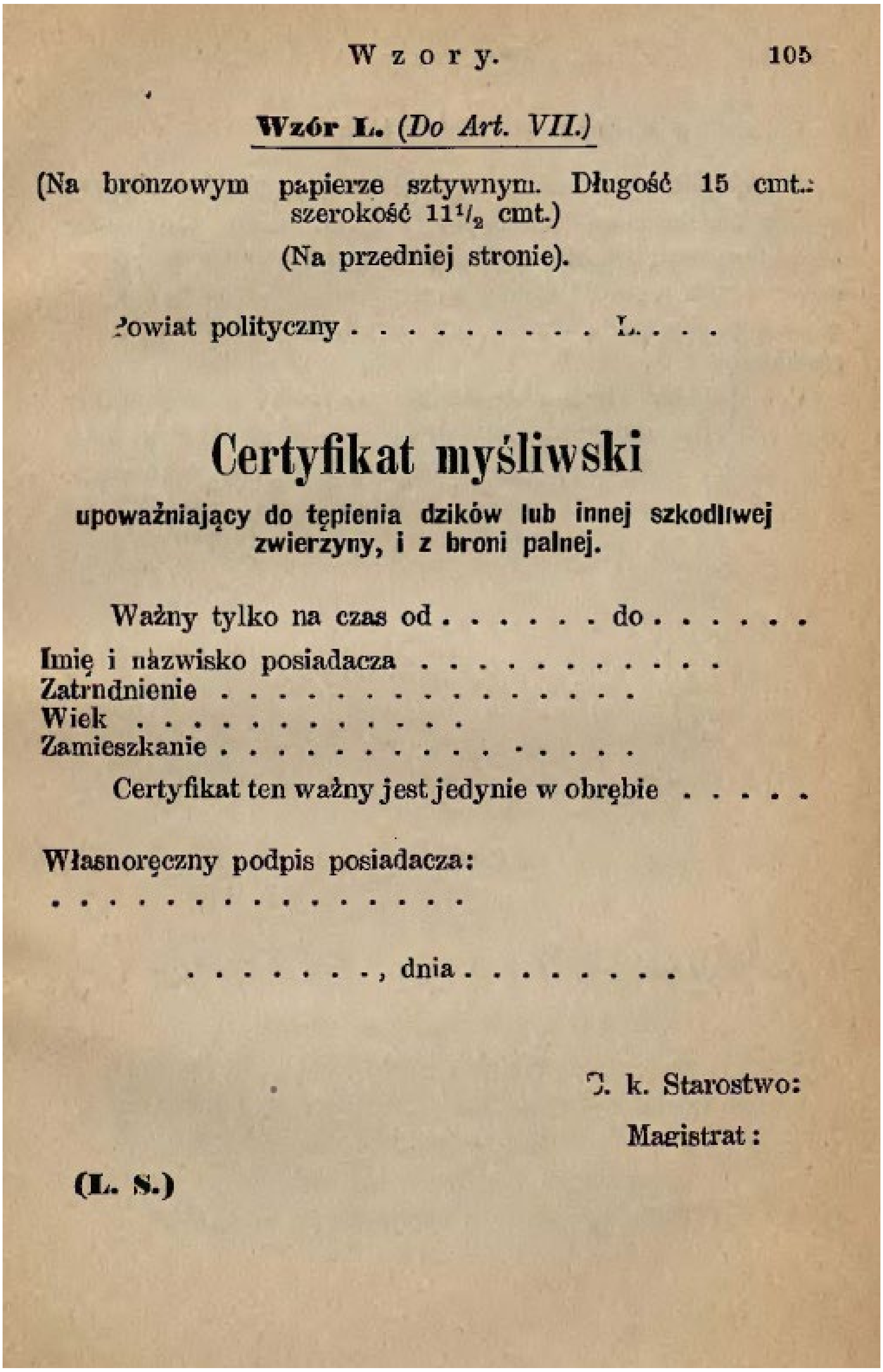
Harasym Gromosiak

Ze Starostwa.

W Nowym Sączu dnia 10/XII 1924

Starosta.

Дозвіл на зброю, який видавали у Другій Речі Посполитій

W z o r y. 105

Wzór L. (*Do Art. VII.*)

(Na bronzowym papierze sztywnym. Długość 15 cmt.: szerokość $11^{1}/_{2}$ cmt.)

(Na przedniej stronie).

Powiat polityczny . . . . L. . . .

Certyfikat myśliwski

upoważniający do tępienia dzików lub innej szkodliwej zwierzyny, i z broni palnej.

Ważny tylko na czas od . . . . . . do . . . . . .

Imię i nazwisko posiadacza . . . .
Zatrudnienie . . . .
Wiek . . . .
Zamieszkanie . . . .

Certyfikat ten ważny jest jedynie w obrębie . . . . .

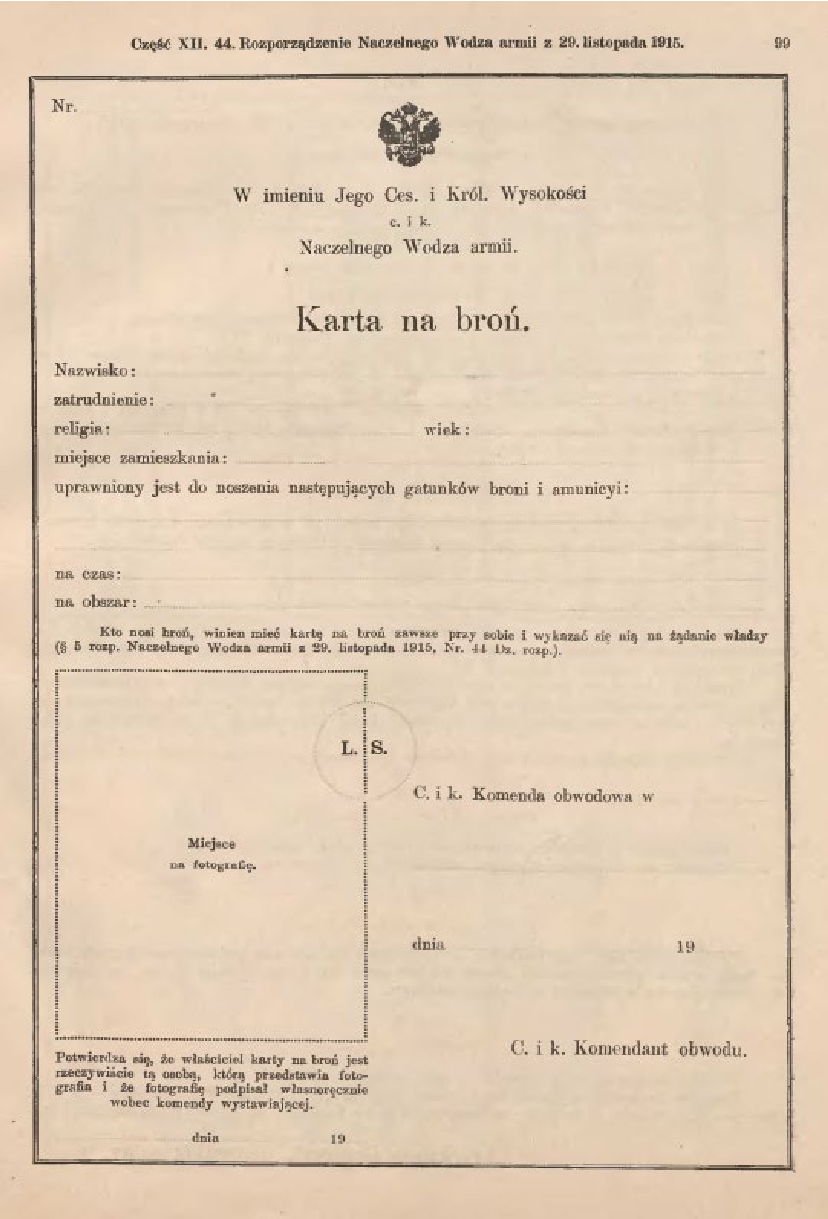
Własnoręczny podpis posiadacza:
. . . .

. . . . , dnia . . . .

C. k. Starostwo:
Magistrat:

(L. S.)

Бланк сертифікату на право добування кабанів та інших шкідників з вогнепальної зброї[41].

Część XII. 44. Rozporządzenie Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915. 99

Nr.

W imieniu Jego Ces. i Król. Wysokości
c. i k.
Naczelnego Wodza armii.

Karta na broń.

Nazwisko:
zatrudnienie:
religia: wiek:
miejsce zamieszkania:
uprawniony jest do noszenia następujących gatunków broni i amunicyi:

na czas:
na obszar:

Kto nosi broń, winien mieć kartę na broń zawsze przy sobie i wykazać się nią na żądanie władzy (§ 5 rozp. Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915, Nr. 44 Dz. rozp.).

Miejsce na fotografię.

L. S.

C. i k. Komenda obwodowa w

dnia 19

C. i k. Komendant obwodu.

Potwierdza się, że właściciel karty na broń jest rzeczywiście tą osobą, którą przedstawia fotografia i że fotografię podpisał własnoręcznie wobec komendy wystawiającej.

dnia 19

Бланк посвідчення на зброю відповідно до Розпорядження командуючого армією, головного коменданта польової армії, архикнязя Фридрика «Про видачу дозволів на носіння зброї» від 29.11.1915 року.[42]

Кремінецький
Повітовий Староста
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.
Червня 26. дня 1918 р.
Ч. 2623.
м. Кремінець на Волині.

Посвідчення

на прабо ношення роі Ч. 21.

Цим посвідчую, що власник цьомешканець міста Кремінця Василь Сидорович Титаренко

...собі одну ...ким ду- ... „Кірод"

[illegible signature]

...А Горинштейна.

Den 27. Juni 1918.

Waffenschein

Nr. 21

Der [illegible]
Wassil Sidorowitsch
Tytarenko
wohnhaft in Kremenez
hat die Erlaubnis, eine Flinte
„Johann Pünkert, Weipert"
zu tragen.

Oberleutnant
Etappen-Kommandant
Deutscher Ortskommandant.

MOBILE ETAPPEN-KOMMANDANTUR Nr. 162

Wzór Nr. 1.

Str. 1

(Godło Państwa).

RZECZPOSPOLITA POLSKA.

Województwo ……………

Powiat ……………

POZWOLENIE NA BROŃ

na rok 19……

Nr. ……

Str. 2

4 cm.

(Fotografja)

Rysopis:

Wzrost ……………

Oczy ……………

Usta ……………

Nos ……………

Włosy ……………

Znaki szczególne ……………

Własnoręczny podpis

……………

Str. 3

Na zasadzie Rozporządzenia Wykonawczego Min. Spr. Wewn. z dnia 21 maja 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 43 z 1920 roku, poz. 266) do dekretu o nabywaniu i posiadaniu broni i amunicji, udziela się:

P. ……………

zawód ……………

zamieszkałemu ……………

……………

pozwolenia na posiadanie i noszenie

…… dubeltówki ……

…… sztuceru ……

…… rewolweru (pistoletu) ……

……………

Opłata w wysokości mk. …… wniesiona do Kasy …… w …… za kwitem Nr. …… z d. …… 19…… r.

…… d. …… 19…… r.

Starosta (Komisarz Rządu)

Str. 4

Sprzedano.

Prochu funtów	Śrutu	Nabój sztuk	Data	Podpis i pieczątka właściciela sklepu

Бланк дозволу на носіння та використання зброї[43].

Висновок. Встановлено, що право виготовлення, торгівлі, носіння зброї під час полювання та право на його власність детально врегульовувала влада на рівні законних актів імператора Австрії, рішень Галицького сейму, під час правління Другої Речі Посполитої – наказами Міністерства внутрішніх справ, а під час окупації Галичини у Першій Світовій війні – окупаційною воєнною владою. Виявлено, що велике значення у правовому забезпеченні приділяли техніці безпеки при транспортуванні зброї та амуніції. При порушенні вимог чинного законодавства, яке врегульовувало обіг вогнепальної зброї у мирний та воєнний період, передбачалось суворе покарання. Встановлено, що великий вплив на правове регулювання обігу зброї мали політичні чинники, які в основному зосереджувались на праві володіння зброєю.

---

[1] Patent cesarski o handlu obnośnym (domokrążnictwie). (z dnia 4 Września 1852 dz. u. p. N. 252). // Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.II. – S.1385.

[2] Ustawa przemysłowa. Z dnia 29 Grudnia 1859 (dz. ust. państ. N. 227). Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: Wydanie trzecie poprawne i pomnożone / J. R. Kasparek. – Lwów: 1884. – T.2. – S.1243.

[3] Rozporząndzenie Ministerstwa obrony krajowej itd. z dnia 27. lipca 1895. Wykaz przepisanych sprzetów . Urządzenie pomieszkań dla generałów, oficerów sztabowych i wyższych, kadetów marynarki, tudzież dla urzedników wojskowych odpowiednich klas stopnia służbowego i dla wszelkich innych osób do wojsk a należących, płace miesieczną pobierających (według wykazu A II ustawy kwaterunkowej). // Dziennik

ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1895. – S.511.

[4] Rozporządzenie Ministerstwa handlu z dnia 17. grudnia 1900, tycące się zmian w podziale klas patentowych. // Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1900. – S.558.

[5] Rozdział XIV. wyciąg z przepisów i taryf kolejowych. // Ilustrowany kalendarz Slowa Polskego. – Lwów: 1906. – S. 220.

[6] Dzerowicz W. Podręcznik prawny w sprawach lasowych, polowych, łowieckich i o rybołowstwie / Wiktor Dzerowicz. – Lwów : Gubrynowicz i Schmidt, 1898. – S.

[7] Ustawa z dnia I lipca 1872, którą; zmienia się, kilka paragrafów ustawy o obronie krajowej z dnia 13 maja 1869 (Dz. ust.pań. Nr. 68) dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. // Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1887. – S.303.

[8] Ustawa z dnia 24 maja 1883, o. c. k. obronie krajowej królestw i krajów w Radzie państwa reprezentowanyvh, dopełniajiiva postanowień ustawy o słuibie wojskowej. // Dziennik ustaw państwa dla królestw i krajów w radzie państwa reprezentowanych. – Wiedeń, 1883. – S.274.

[9] Do rusznikarzy. // Gazeta lwowska. – 1919. – № 13.– S.3.

[10] O fabrykacyi, handlu i posiadaniu broni. // Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasparek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S.763-768.

[11] Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. S. 635.

[12] Ludkiewicz J. Sprawozdanie delegatów / Jan Ludkiewicz //Łowiec. – 1905. – № 23. – S.273-274.

[13] Sprawozdanie z obrad XVIII. Zjazdu łowieckiego // Łowiec. – 1913. - №12. – S.134-135.

[14] Alegaty do sprawozdań z czynnosci Wydzialu krajowego za czas od 1 lipca 1874 do 31 stycznia 1875. Krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskiem z roku 1875. – Lwów, 1875, – S. 24.

[15] Władysław hr. Baworowski. // Łowiec – 1880. – № 4. – S.59.

[16] Kilka słów o stanie myśliwstwa w Galicji// Łowiec. – 1882. – № 9.

[17] Klusownicy// Łowiec – 1897. – № 7. – S.108.

[18] Z Sejmu//Sylwan. – 1884. – № 10. – s.366.

[19] Янишин Б. Політичне товариство «Народна Рада» організаційні заходи та політична програма (1885-1888рр.) [електронний ресурс]. – Режим доступу: www.history.org.ua/XIX/6/16.pdf

[20] Szanowni Bracia Włościanie! // Związek chłopski. – 1894. – № 1. – S.1.

[21] Posiedzenie 24-39 // Stenograficzne sprawozdania z trzeciej sesyi ósmego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1907 od 16.wrzesnia do 12. paždziernika 1907. - Lwów, 1907. – S. 1699.

[22] Wiadomości krajowe//Łowiec Polski – 1928. – № 41. – S.697.

[23] Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1908. – № 12. – S.190.

[24] Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1929. – № 2. – S. 50.

[25] Ze sprawozdań delegatów powiatowych//Łowiec Polski – 1935. – № 21. – s.414.

[26] Maletz H. Przepisy o broni, amunicji i materjałach wybuchowych, łowieckie / H. Maletz. – 1933. – S.8-30.

[27] Stanisławowski dziennik wojewódzki. – 1936. – № 5. – S. 53.

[28] Encyklopedia zbiór wiadomości z wszystkich gałęzi wiedzy. – Lwów: Wyd-wo Macierzy polskiej, 1898. – T. I.: A-K. – S.133.

[29] Projekt do ustawy o niektorych zmianach w opłacie stemplowych i innych należytości.// Gazeta Narodowa. – 1881. – № 61.– S.2.

[30] Ostatnie wiadomości.// Gazeta Narodowa. – 1863. – № 244.– S.3.

[31] Ustawa lasowa. Patent z dnia 3 Grudnia 1852 dz. ust. palnst. N. 250 // Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasparek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.II. – S.1051.

[32] Kasparek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: Wydanie trzecie poprawne i pomnożone / J. R. Kasparek. – Lwów: T.2. – S.1050-1051.

[33] Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. - Lwów, 1908. – S.2052-2067.

[34] Kałuski W. Prawo Lowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – s. 1-81.

[35] Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898.

[36] Ustawa łowiecka obowiązująca w b.zaborze Pruskim. – Poznań:Czcionkami drukarni « Dziennika Poznańskiego», 1921.

[37] „Rekojmia Szłllera" i kodeks karny .// Gazeta Narodowa. – 1863. – № 247.– S.3.

[38] O fabrykacyi, handlu i posiadaniu broni. // Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasparek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S.763-768.

[39] Wymiar kar//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 6. – S.15.

[40] O fabrykacyi, handlu i posiadaniu broni. // Zbiór ustaw administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem obowiązujących do użytku organów c.k. władz rządowych i władz autonomicznych / zebrał, ułożył i wydał J.R. Kasparek. – Kraków: Drukarnia uniwersytetu Jagiellońskiego, 1868. – T. II. – S.763-768.

[41] Das neue Jagdgesetz für Galizien und Großherzogtum Krakau: giltig vom 26.März 1898. – Złoczów: Nakładem i drukiem księgarni W.Zukerkandla, 1905. – S.105.

[42] Dziennik rozporządzeń c. i k. Zarządu wojskowego w Polsce. Część XII. - Wydana i rozesłana dnia 2. grudnia 1915. // Rozporządzenie Naczelnego Wodza armii z 29. listopada 1915, dotyczące pozwoleń na noszenie broni i amunicyi. – S.100-103.

[43] Dziennik urzędowy ministerstwa spraw wewnetrznych – 1921. – № 12. – S.382.

Проців О.Р. Правове регулювання та правозастосування виробництва, торгівлі, транспортування та набуття у власність мисливської зброї у Галичині середини XIX – початку XX ст. // Карпати: людина, етнос, цивілізація. – Івано_Франківськ, 2017–2018. – Вип. 7–8. – С. 380-389.